

IX.

Un ecou al vechii mode franceze la noi:

Pulpană.

Întrebuițat astăzi numai în expresia: *a se ținea de pulpana cuiva* (v. Zanne, *Proverbele Românilor*, III, 324), sinonimă cu *a se ținea de poalele cuiva* (*ibid.*, p. 313), cuvântul acesta demodat însemna, precum se știe: „panițe de vâșet, *basque*“ Inregistrându-l, supt forma *plopană*, în Dicționarul său manuscript (f. 215, după excerptele d-lui G. T.-Kirileanu), Iord. Golescu îl glosează: „îndoitura hainelor celor largi ce se pune, se învălește, se aduce una peste alta. Cum: plopana anteriilor, jubelei, binișului ș. c.l.; haine lungi ce sânt dâspicate, dâschise pă denainte“¹ — „Părțile de jos și dinainte ale hainei“, glosează și Păsculescu (*Literatură pop. rom.*, 373) versul: „Și-l luară [pe pârcălab] de pulpană“ (p. 208). — Dintre scriitorii mai noi, îl găsim la N. Iorga, în *Amintiri din Italia*: „De odată, pe neașteptate, la o răspântie, dai cu ochii de un domn corect, de marmoră ori de bronz, îmbrăcat în surtuc cu *pulpană*, cu perucă și haină din al XVIII-lea veac. . .“ (cf. *Revista Nouă*, III, p. 139).

Etimologic, cu excepția lui Cihac, care-l socotea ca de aceeași origină (slavă) cu *poală*, cuvântul a fost explicat din rom. *pulpă*: „partea hainei care atinge pulpele“ (cf. vgr. *ποδήρης*, „hitonul ionic, lung până la glezne“, lat. *talaris*, sc. *tunica*, și rom.-dial. *pulpar* din „Noua Rev. Română“ pe 1914, p. 37). Cel dintâiu care a derogat de la această părere generală, bănuind „originea străină“ a lui *pulpana*, e d. S. Pușcariu (*Contribuți la gramatica istorică*, p. 16¹).

Cred că putem face un pas mai departe, precisând că rom. *pulpană* e fr. *pourpoint*.

Formal, variante ca: *polpană* (Polizu), *pulpoană* (Cihac) ar represinta înseși fazele intermediare între un **purpoan(a)*, reflexul imediat al neologismului, și *pulpana*; iar rom. *șarabana*, „haraba“, din fr. *char-à-banc*, prin rusește, are îndoitul avantajul de a oferi o analogie pentru schimbarea de gen și de a

¹) Ca dubletul *rotan* — *rodan* (cf. nr. *aruideaună*, bulg. *rodan*, ngr. *ρoδάνι*, etc) ar putea fi, totuși, etimologic, — dovedește însuși echivalentul francez: *rouet*, din *roue*, „roată“.

indica filiera prin care va fi pătruns la noi cuvântul frances: rusească sau polonă. E drumul pe care ni-au sosit un *mundir* (fr. *monture*), *surtuc* (fr. *surtout*), *jiletcă* (fr. *gilet*), *botfor(ți)* (fr. *bottes fortes*: de aici și obscurul *fărtebote*, într'un inventariu din sec. al XVII-lea, publicat în „Arhiva istorică“, I, 63? Cf pop. *bofturi*: Pamfile, *Industria casnică*, p. 342), *brunel* (originar: *priunel* = fr. *prunelle*; cf. însemnarea pe o „Henriade“, aparținând lui V. Vârnăv, în „Neamul românesc“ din 8 Oct. 1915, intermediarul ar putea fi, totuși, în acest caz, grecesc: ngr. *μπρουνέλα*, „prune sauvage“ = it. *prunella*), *baidır* (fr. *bayadère*, după Philippide, „Arhiva“ din Iași, XX, 480), apoi: *patret* (fr. *portrait*), vr. *hărjeate* (după Tiktin, „Archiv f. d. Stud. der neueren Spr. u. Lit“, vol. 129, p. 171 și urm., fr. *hasard*), etc., etc. (*Fildicòs*, „flanelă supțire“, e turc. *fildeqoz* „fil d'Écosse“: Barbier, II, 436).

Cât privește sensul, el nu opune nicio piedecă serioasă: un *pourpoint* avea, adesea, „des basques“ (v. Piton, *Le costume civil en France du XIII-e au XIX-e siècle*, p. 149), putând fi și „une veste à manches et à girel“ (cf. Quicherat, *Histoire du costume de France*, ad loc). Dar, și făr' de asta, o schimbare de înțeles în această materie nu are nimic suprinzător. dacă un turc. *mahramâ*, „ma(h)ramă, năframă“, a putut deveni în grecește *μαχλάμην*, „sorte de vêtement, tunique“ (Sathas-Légrand, *Les exploits de Digénis Akritas*, pp 211, 293), supt influența etimologiei populare cu *χλαμούδα*, „mantă“, de ce ar fi imposibil, ca, printr'un fenomen analog de etimologie populară (cu *pulpă*), *polpoană* al nostru să fi ajuns a însemna ce înseamnă?

Observăm în fine, în legătură cu varianta *plopană* din Golescu, că cuvântul nostru nu are a face cu *poplean* d'n cutare cântec popular: „fuștiulițe de *poplean*“ (N. I. Dumitrașcu, *Flori de câmp*, p 27), care se identifică, credem, cu ung. *paplan*, *paplon*, „Bettedecke“, „macat“ (Szamota-Zolnai, 746) = gr. *πλάπλωμα*, *plapomă*?

V. Bogrea

X.

Span. NINGUNO, „niciunul“.

Provenința celui de-al doilea *-n-*, neetimologic, din acest cuvânt, e încă o problemă a filologiei române (cf Meyer-Lübke, s. v).